

על הפרק

אחרונים על חומת הפיקוח

בשנים הראשונות לקום המדינה נקבעה שיטת כלכלה שהיתה מבוססת על פיקוח כללי: פיקוח על הייצור, על המחירים ועל חלוקת התוצרת. תכלית השיטה הזו היתה הבטחת יציבות המשק והזרמת מאכסימום אמצעים לקליטת עליה ופיר תוח הארץ. במרוצת הזמן נתגלתה מדיניות כלכלית זו כבלתי מתאימה למציאות שלנו והיא הוחלפה בהדרגה במדיניות הכלכלה החופשית. התערבות הממשלה בכל הנוגע להסדרת מחירי המצרכים שב"סל המזונות" אשר לפיהם מחושב "אינדקס יוקר המחיה", התבטאה בעיקרה בהענ"ק סובסידיה, אשר נכללה בתקציב ההוצאות של המדינה והיותה אחוז לא מבוטל ממנה. במסגרת זו נכללו רוב מוצרי המשק החקלאי ובתוכם גם החלב. בהתאם למוצהר נקבעה רמת הסובסידיה כדי כיסוי ההפרש בין הוצאות הייצור והמחיר הנמוך לצרכן, שהיה הכרח לקיימו כדי למנוע את עליית האינדקס. מכיוון שהעלאת הסובסידיות וכן העליה של האינדקס הגדילו את הוצאות המדינה יצא שידו של המשק היצרן במיקוח על קביעת התמורה עבור תוצרתו היתה תמיד על התחתונה. מהניסיון שלנו למדנו שלמעשה הפך העקרון המוכר של זכות היצקן לקבל את תמורת הוצאות הייצור שלו לפיקציה — מעין מעשה הסוואה. משרדי הממשלה קובעים למעשה את המחירים ואת רמת הסובסידיה לפי יכולתו של האוצר והוויכוח על הוצאות הייצור משמש רק תימרון הסחה. אפילו תחשיבים או תמחירים שסוכמו ע"י ועדות ממשלתיות, שלא היו חשודות על משוא פנים ליצרנים, לא הובאו בחשבון ע"י השרים הקובעים את הענינים. כתוצאה מכך הגענו למצב האומלל שהיצרן אינו יכול לעמוד

בתמורה הנמוכה שהוא מקבל עבור תוצרתו ואוצר המדינה אינו יכול לעמוד עוד בסובסידיה הגבוהה שהוא הקציב לחלב, בעוד שמחיר החלב לצרכן נשאר נמוך באופן בלתי מוצדק וללא כל יחס למחירי מזונות אחרים ולעליית שכר העבודה. איזה הגיון משקי או צדק סוציאלי מחייבים שהחקלאי, אשר נושא בעול קשה של פיתוח ענפים יספק היום את החלב לאוכלוסיה העירורנית באותו מחיר כמו לפני 4 שנים בשעה שהוא נאלץ להחזיר לאותה אוכלוסיה עצמה בעד שיירותים ואמצעי ייצור מחירים שעלו באחוזים רבים באותה תקופה.

לא נדון כאן על עניני האוצר, אבל את משק החלב הביאה שיטת הפיקוח למצב שאין לשאתו עוד. בשנת תשט"ז — שנה של הישגים מפוארים בענף הבקר מבחינה מקצועית — היינו עדים לתופעה חדשה שלא ידענוה במשברים הקשים ביותר שפקדו את המשק החקלאי בכל שנות קיומו: חיסול עדרי חלב במשקים מסיבת אי-רנטביליות.

שבעה משקים קיבוציים שחיסלו את עדריהם והפחתת העדר הארצי של הפרות החולבות ב־2000 ראש, אמנם אין בהם כדי שיבוש הספקת החלב לאוכלוסיה אבל יש לראות בעובדות אלה אות מבשר רעות, המחייב פעולה מהירה ויסודית מאוד.

במשך כל השנים התנגדנו לפיקוח על מחיר החלב ועל סובסידיה כללית לכל החלב המשווק. הזהרנו בפני מצב בלתי נורמלי שעלול להתהוות, ואמנם התהווה, ש־25% מן התמורה ליצרנים באים מקופת המדינה. דרשנו להעלות את המחיר לצרכן מתוך חשש שביום עברה, כאשר האוצר יהיה במצוקה, יפול כל העול עלינו. לצערנו

בתפריט המזון של המשפחה. כך, למשל, נהגת הממשלה היוגוסלבית עם האבקה שהיא מקבלת מהסיוע האמריקאי.

הנהלת "תנובה" סברה בניגוד לדעתנו כי תעשית החלב מהאבקה היא חיונית לא רק לתפריט המזון של האוכלוסיה, אלא גם למשק החלב שלנו. אנשי "תנובה" הביאו שני טעמים לביסוס עמדתם: א. תעשיית החלב מהאבקה תקל על עומס הוצאות המחלבה בטיפול בחלב הטרי; ב. תוצרת זו גם תשמור על חוג רחב של שותי חלב, אשר אחרת עלול להיגמל משתיה בעינות מחסור החלב בשוק ויקשה עלינו לרכשם בחזרה כאשר הייצור שלנו יעלה.

לא נחזור כאן על הדברים שאמרנו וכתבנו בפרשה זו במשך השנים ונגיד רק בסיכום שלא נהנינו משותפות זו בהוצאות המחלבה; זכורות לנו הנוסחאות המסובכות שעל פיהן היו משרדי הממשלה מפחיתים את הסובסידיה במידה שאחוז האבקה בחלב היה עולה. ואשר להערכת תגובתו של הצרכן על מיהול החלב נסתפק בהזכרת ההצ'רה של רופאי הילדים למנוע ככל האפשרות את השימוש בחלב המהול בתזונת ילדים קטנים מחד ואת ההתלהבות הגדולה, בה נתקבל החלב המ-פוסטר בבקבוקים מאידך. אחרי ביטול מיהול החלב נמשכת עדיין תעשיית התוצרת הניגרת והגבינה הרכה מהאבקה. מצרכים אלה מובאים לשוק במחירים נמוכים מאוד, בלי כל התחשבות בעונות הייצור המקומי וזה גורם לנו הפסדים כספיים כבדים. ואם לא די בכל אלה, הרי הגענו לשיא האבסורד בחודשים האחרונים: עם העלאת המשכורות האחרונה עלו הוצאות המחלבה מעל לשיעור המובא בחשבון במחירי התוצרת הניגרת ובאין מקור אחר לכיסוי גרעון זה הפחיתה "תנובה" את התמורה למשקים עבור החלב שסיפ' קו למחלבות וזיכתה אותם ב־279 פר' עבור הליטר במקום 285 פר' בחודשים שלפני כן.

נראה לנו שאין דבר מופרך מזה ואנו שוללים כל סמיכות חשבונית שבין תוצרת שמכינים מאבקה חלב ושומן צמחים ובין התוצרת מחלב בקר טרי. על "תנובה" לדרוש העלאה מידית של מחירי מוצרי האבקה ולהחזיר למשק את אשר מגיע לו עבור חלב.

צדקנו בפרוגנוזה שלנו: אנו עומדים בפני מחיר חלב נמוך מאוד לצרכן והאוצר אינו יכול עוד להמשיך בתשלומי הסובסידיה הגבוהים אשר לפי הצעת התקציב לשנת 1957/58 צריכים להסתכם ב־10 מיליון לירות. האחריות הישירה והבלעדית למצב זה נופלת על מעצבי מדיניות המחירים של משרדי הממשלה, ואין להטיל עכשיו עול נוסף על היצרנים אשר סבלו כבר הפסדים של עשרות מיליונים לירות במרוצת השנים. את הסבך שנוצר אין להתיר במטה קסם. כל פעולה דראסטית ומהירה עלולה לגרום לזעזועים קשים בענף, אשר יסודות הרנטביליות שלו מעורערים בלא-הכי. דרושה תקופת זמן למעבר הדרגתי על מנת להגיע למצב תקין: מחיר ריאלי ליצרן וביטול הסובסידיה הכללית לחלב. עזרת הממשלה צריכה להינתן רק לשכ"בות צרכנים מעוטי יכולת שבקרובן דרושה גם פעולת הסברה כדי לעודד את צריכת החלב. בימים הקרובים עומדת ועדת השרים הכלכליים בפני החלטות הרות גורל לגבי משק החלב ואנו דורשים מפנה יסודי להבראת המצב: הסרה מידית של הפיקוח וביטול הדרגתי של הסוב-סידיה הכללית.

אבקת החלב בעוכרינו

ישראל היתה המדינה הראשונה והיחידה אשר הרשתה "תעשיית" חלב שתיה מאבקה. שחלקה הגיע לעיתים עד 25% מן הכמות הכללית של החלב, וכן השימוש באבקה להכנת תוצרת ניגרת וגבינות רכות. הדבר התחיל בשנים של מחסור חמור בחלב מתוך הצורך לספק לאוכלוסיה חלבון מן החי במחירים זולים. אנו התנגדנו לתכנית זו עוד בדיונים הראשונים בדבר הפעלת שיטה זו והצבענו על סכנת הזיופים האפשריים בשלבי הטיפול השונים בחלב עד הגיעו לצרכן. אמרנו שטעמו של החלב המהול יהיה פגום והוא יימאס על הצרכנים. ערערנו על ההגיון הכלכלי להעמיס על אבקת החלב הוצאות גדולות של טיפול, תיווך והובלה בעקב התוספת הגדולה של מים בהכנת מיצרכים מאבקה והצענו למסור את האבקה במנות קצובות ישר לעקרת הבית. שוודאי תמצא אפשרויות רבות לשלב יפה את האבקה

בוקרי בית-אלפא, נושאי פרס העבודה תשט"ז

בוקרי הארץ הפכו "מחותנים" קבועים במפעל "פרס העבודה" של ההסתדרות ומדי שנה בשנה נמצא צוות הראוי לקבל את התואר המכובד והמחייב של "נושא פרס העבודה". השנה זכו בוקרי בית-אלפא לרכוש לעצמם את עמדת הבכורה ולהיות בזה למופת לאחרים להגיע להישגים דומים ואף לעלות עליהם בתקופה אשר לפנינו.

אכן, לא זכו בוקרי בית-אלפא מן ההפקר. הישגם הוא פרי עבודה שקדנית ומתמדת של עשרות שנים הוך התגברות על פגעי טבע ומשברים כלכליים.

עדר בית-אלפא נוסד בשנת 1922 כשהוא מורכב פרות מקומיות בעיקר, בעלות תנובה ממוצעת של 500 ק"ג חלב לפרה ולשנה. ב-1923 ו-1925 הובאו הפרים ההולנדיים "טרפסטר" ו"בוטרמן" להשבת העדר.

אין כמעט מחלה שלא פגעה בעדר זה, החל ממחלת ההפלה המדבקת, עבור למחלות פה וטלפיים, שחפת, פסטולה וגמור במחלות קדחת מטרידות ובעיקר הטיילריה. פעמים נאלצו לחסל רובו של העדר ולבנותו מחדש. בית-אלפא היתה בין המשקים הראשונים, בהם נעשו ראשית הנסיונות בהזרעה מלאכותית. ומי פילל אז שמכאן

תצמחנה אגודות ההזרעה של ימינו, בעלות ההשפעה המכרעת בטיפוח העדרים.

בשנת תשט"ז עלה עדר בית-אלפא לתנובה ממוצעת של 5679 ק"ג לפרה ולשנה והוסיף בזה למעלה מ-1000 ק"ג לתנובתו בשנת תשי"ד שעמדה על 4566 ק"ג לפרה. מעטים המשקים שיכולים להתפאר בהישג כזה.

לא קטן מזה הוא הישגו של צוות העובדים בפירון העבודה — פרי ייעול ומיכון משולבים במאמצי גוף ומחשבה מתמידים. טרם הושלמה תכנית הבנייה — עוד חלק העדר שוכן ברפתים סגורות — ובכל זאת הצליחו הבוקרים להפחית את מספר ימי העבודה המושקעים לפרה ולשנה ל-14.3 ויצרו לכל יום עבודה מושקע בענף 403 ק"ג חלב.

לציון מיוחד ראוייה העובדה, כי ותק הצוות של בית-אלפא הוא מן הגבוהים במשקים ומספר ניכר של חבריו עובדים בענף מיום היווסדו ועברו את גיל ה-50. הצלחתם של הותיקים איננה רק בהתמדתם הם, אלא גם בזה שידעו לרכוש לצדם חברים צעירים יותר ולשתפם באחריות לענף כראוי.

נברך את חברינו בבית-אלפא ואת המשק כולו ביום הגם ונאחל להם הגדלת העדר והשי- למת שיכונו.

בססו את הישגכם והרחיבו!

לד"ר קומרוכ

להתמנותו

פרופ' קומרון

ברכה כפולה

מבוקרי ישראל

לחברנו

משה שור ומשפחתו

ברכות להולדת

בן ציון

מזכירות ה.מ.ב.